

بتهوون و برساخت نبوغ

سیاست موسیقایی در وین، ۱۷۹۲-۱۸۰۳

تیا دنورا

مترجم: حسن خیاطی

دونا، تیا، ۱۹۵۸ - م. - DeNora, Tia, 1958 -
 بتهوون و برساخت نبوغ: سیاست موسیقایی دروین، ۱۷۹۲ - ۱۸۰۳ / تیا دونورا، مترجم: حسن خیاطی.
 تهران: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی، ۱۳۹۹.
 بیست، ۳۷۱ ص.
 ۷۸-۶۲۲-۳۷۷-۰۰۳-۷

فیبیا
 عنوان اصلی: Beethoven and the Construction of Genius Musical Politics in Vienna, 1792-1803, 2008.
 کتابخانه.
 سیاست موسیقایی دروین، ۱۷۹۲-۱۸۰۳.
 بتهوون، لودویگ وان، ۱۷۷۰-۱۸۲۷ م.
 Beethoven, Ludwig Van
 بتهوون، لودویگ وان، ۱۷۷۰-۱۸۲۷ م. -- درک و شناخت ارزش‌ها -- اتریش -- وین
 Beethoven, Ludwig Van, 1770-1827 -- Appreciation -- Austria -- Vienna
 موسیق -- جنبه‌های اجتماعی
 Music -- Social aspects
 خیاطی، حسن، ۱۳۶۲ - مترجم
 شرکت انتشارات علمی و فرهنگی
 Elmi - Farhangi Publishing Co.
 ML T۱۰
 ۷۸۰/۹۲
 ۷۲۹۸۲۲۲

سکشنه
 عنوان و نام پدیدآور
 مشخصات نشر
 مشخصات ظاهری
 شابک
 وضعیت فهرست‌نویسی
 یادداشت
 یادداشت
 عنوان دیگر
 موضوع
 موضوع
 موضوع
 موضوع
 موضوع
 شناسه افزوده
 شناسه افزوده
 زده‌بندی کنگره
 زده‌بندی دیوئی
 شماره کتابشناسی ملی

بتهوون و برساخت نبوغ

سیاست موسیقایی دروین، ۱۷۹۲ - ۱۸۰۳

نویسنده: تیا دونورا

مترجم: حسن خیاطی

چاپ نخست: ۱۴۰۰

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

حروفچینی و آماده‌سازی: انتشارات علمی و فرهنگی

لینوگرافی، چاپ و صحافی: شرکت چاپ و نشر علمی و فرهنگی کتبه

حق چاپ محفوظ است.

اداره مرکزی:

تهران، بلوار نلسون ماندلا، تقاطع حقانی (جهان کودک)، خیابان انتشارات علمی و فرهنگی

(کمان سابق)، پلاک ۲۵، تلفن: ۵۸۴۱۵ کدپستی: ۱۵۱۸۷۳۶۳۱۳

فروشگاه مرکزی (پرندة آبی):

بلوار نلسون ماندلا، بین بلوار گلشهر و ناهید، ابتدای کوچه گلگام، پلاک ۷۲، تلفن: ۲۲۰۲۴۱۴-۳

فروشگاه یک:

خیابان انقلاب، روبه‌روی در اصلی دانشگاه تهران؛ تلفن: ۱۶-۶۶۹۶۳۸۱۵ و ۶۶۴۰۰۷۸۶

فروشگاه دو:

خیابان کریمخان زند، بین قائم مقام فراهانی و خردمند، پلاک ۱۳؛ تلفن: ۷-۸۸۳۴۳۸۰۶

elmifaranghi.ir

elmifaranghipub

انتشارات علمی و فرهنگی

فهرست مطالب

فهرست جدول‌ها	نه
فهرست نمودارها	یازده
پیش‌گفتار	سیزده
قدردانی	هفده

فصل اول: بتهوون و هویت اجتماعی	۱
بتهوون و دوران تکوین سنت مرجع موسیقی	۳
به سوی جامعه‌شناسی شهرت بتهوون	۷
اهمیت حامیان بتهوون	۱۳

فصل دوم: ظهور فرهنگ موسیقی جدی، ۱۷۸۴-۱۸۰۵	۱۷
اشراف موسیقی وین در دهه ۱۷۹۰	۳۰
گاتفرید فان شویتن: «بزرگ موسیقی»	۳۳
کارگان کنسرت‌های عمومی وین، ۱۷۸۰-۱۸۱۰	۴۶

فصل سوم: حامی‌گری موسیقایی و تغییر اجتماعی	۶۱
حامی‌گری موسیقی در وین، در بستر تاریخی	۶۴

شش / بتهوون و بر ساخت نوع

- ۶۶ ..... هاوس کاپلن و هوف کاپله: اوج و نزول
- ۷۳ ..... اوج گیری گردهمایی های سالنی و معانی ضمنی اجتماعی آن ها
- ۷۶ ..... وسعت و کیفیت مشارکت طبقه متوسط
- ۷۸ ..... معنای رو به تغییر حامی گری موسیقایی
- ۸۱ ..... حامی گری موسیقایی و بستر فرهنگی
- ۸۳ ..... وسعت بخشیدن به بستر فعالیت موسیقایی نیمه مستقل
- ۹۰ ..... همگرایی ساحت های زیبایی شناختی و اجتماعی
- ۹۳ ..... پیش شرط های ایدئولوژیک و اقتصادی عظمت موسیقایی

فصل چهارم: منابع اجتماعی بتهوون

- ۹۵ ..... موسیقی دانان پر رابطه و موسیقی دانان کم رابطه
- ۹۸ ..... موسیقی «جدی» و منابع آن
- ۱۱۳ ..... موفقیت قریب الوقوع بتهوون

فصل پنجم: «از دستان هایدن»: بر ساخته های روایتی استعداد و موفقیت

- ۱۳۳ ..... بتهوون در آینده
- ۱۳۳ ..... داستان «دستان هایدن»
- ۱۴۴ ..... شهرت و شاگردان هایدن طی دهه ۱۷۹۰
- ۱۵۳ ..... بر ساخت اجتماعی مهارت و انتقال مهارت
- ۱۵۸ ..... فایده شاگرد برای معلم
- ۱۶۲ ..... بتهوون و هایدن
- ۱۷۸ ..... کاربردهای روایت

فصل ششم: بتهوون در سالن ها

- ۱۸۵ ..... بتهوون و شاهزاده لیشنوفسکی
- ۱۹۱ ..... وضوح اولیه هویت پیانونوازی متفاوت بتهوون
- ۱۹۸ ..... ضمیمه نظری: رهیافتی به پژوهش درباره پذیرش
- ۲۰۷ ..... تعبیر دیگران از تفاوت های موسیقایی بتهوون

فهرست مطالب / هفت

- «تفاوت‌ها»ی بتهوون به مثابه منبع فرهنگی و به مثابه مسئولیت..... ۲۱۱
 راهبردهای کارفرمایانه شاهزاده لیشنوفسکی..... ۲۲۲
 بتهوون در مقام کارآفرین اجتماعی..... ۲۳۲

فصل هفتم: دوئل پیانویی بتهوون - ولفل: مجادلات زیبایی‌شناختی و

- حدود اجتماعی..... ۲۳۹
 نقش اجتماعی دوئل پیانویی..... ۲۴۴
 حرفه‌های خاص ولفل و بتهوون..... ۲۴۸
 پذیرش بتهوون و ولفل در وین..... ۲۵۱
 پذیرش اولیه بتهوون در وین..... ۲۵۹
 هواداران موسیقایی وین در ۱۷۹۹..... ۲۶۴

فصل هشتم: مبارزات اولیه زیبایی‌شناختی بتهوون

- حدود تأثیر بتهوون بر فناوری پیانو..... ۲۷۸
 مبارزه بتهوون برای اصلاحات پیانویی..... ۲۸۴
 تغییر نقد بتهوون در نشریه اخبار عمومی موسیقی..... ۲۹۳
 اوج‌گیری یک الگوی تازه..... ۲۹۸

فصل نهم: بتهوون و منابع اقتدار فرهنگی

- بتهوون در دهه ۱۷۹۰ و پس از آن..... ۳۰۷
 بتهوون، برساخت نبوغ، نسبیّت ارزش..... ۳۰۸

یادداشت‌ها..... ۳۱۳

- منابع..... ۳۴۱

فهرست جدول‌ها

- جدول ۱. استادان چیره‌دست، موسیقی‌دانان آماتور و حامیان موسیقی در جهان
موسیقی فرهنگ والای وین، بر اساس فهرست شونفلد..... ۳۲
- جدول ۲. حامیان اصلی موسیقی وین در دهه‌های ۱۷۹۰ و ۱۸۰۰..... ۳۴
- جدول ۳. اجرای آثار پراجراترین آهنگ‌سازان وین، ۱۷۹۱ - ۱۸۱۰..... ۵۱
- جدول ۴. اولین و آخرین حضور آهنگ‌سازان در گاه‌شمار کنسرت‌های عمومی
به گردآوری مورو بر اساس مکان کنسرت، ۱۷۹۱ - ۱۸۱۰..... ۵۴
- جدول ۵. آهنگ‌سازی که بیش از همه در فهرست پنج مکان اصلی کنسرت
حضور داشته‌اند، به همراه تعداد دفعات اجرای آثار آن‌ها و سال‌هایی
که نامشان در این فهرست وجود داشته است، ۱۷۹۱ - ۱۸۱۰..... ۵۷
- جدول ۶. اجراهای موتسارت بر حسب مکان و گونه..... ۵۸
- جدول ۷. حرفه دوسک و بتهوون..... ۱۰۰
- جدول ۸. ساخته‌های دوسک و بتهوون بر حسب گونه..... ۱۱۳
- جدول ۹. اهدایی‌های بتهوون طی هفده سال اول اقامت در وین، ۱۷۹۳ -
۱۸۱۰..... ۱۱۶
- جدول ۱۰. اهداشوندگان دوسک، ۱۷۹۱ - ۱۸۱۲..... ۱۲۱
- جدول ۱۱. عناوین آثاری که دوسک در لندن ساخته است، ۱۷۹۳ - ۱۷۹۸..... ۱۲۵

ده / بتهوون و بر ساخت نبوغ

جدول ۱۲. هم‌عصران پیانویی بتهوون در وین و لندن، ۱۷۹۰ - ۱۸۱۰ ..... ۱۹۳
جدول ۱۳. ثبت نام‌کنندگان که دو نسخه یا بیشتر از اثر اپوس ۱ بتهوون
برداشتند ۲۲۴

فهرست نمودارها

- نمودار ۱. رشد کنسرت‌های عمومی معروف و نسبت نزولی کنسرت‌های معروف در مهم‌ترین مکان‌های برگزاری کنسرت تحت کنترل دربار..... ۴۸
- نمودار ۲. ارتباطات اجتماعی بتهوون طی سال‌های اقامت در بن..... ۱۰۷
- نمودار ۳. شبکه روابط رو به گسترش بتهوون در وین، ۱۷۹۲ - ۱۷۹۹..... ۱۱۱

قدردانی

تحقیقات اولیه این کتاب در ۱۹۸۷ آغاز شد؛ زمانی که من دانشجوی تحصیلات تکمیلی دانشگاه کالیفرنیا در سن دیه گو بودم. علاقه به فهم جامعه‌شناختی نبوغ را کار مشاور دوره دکتری ام هیو («باد») مهان^۱ در من برانگیخت که به تازگی کار خود را (با همکاری دیگران) در باب طبقه‌بندی شاگردان مدرسه به اتمام رسانده بود (Mehan, Hertweck and Meihls, 1986). من دین فکری بزرگی به باد دارم؛ چون قدرت جامعه‌شناختی دیدگاه برساخت‌گرایانه را به من نشان داد. من همچنین سیاست‌گذار بنت برگر^۲ هستم؛ چون پافشاری خاصی بر این نکته داشت که جامعه‌شناسی فرهنگ پاسخ‌هایی سراسر برای پرسش‌های سراسر فراهم می‌آورد و پاسخ‌ها را در سطح کنش اجتماعی زمینه‌مند می‌کند. همچنین از چارلز ناتانسون^۳ تشکر می‌کنم که خوانش انتقادی عمیقی از متن من داشت و کمک کرد تا ایده‌های متعدد تشریح‌شده در این کتاب را مفصل‌بندی کنم. از یان پاسلر^۴ سیاست‌گذارم که کمک

1. Hugh ("Bud") Mehan

2. Bennett Berger

3. Charles Nathanson

4. Jann Pasler

کرد تا تلاش‌هایم را با رشته خود او در موسیقی‌شناسی پیوند بدهم و دیدگاه‌هایش درباره شهرت هنری را با من در میان گذاشت. مباحثاتم در ۱۹۸۵ و ۱۹۸۶ با شادروان سزار گرانا^۱ هم برای بررسی‌های اولیه‌ام درباره رابطه بین فرهنگ و ساختار اجتماعی مفید افتادند. همچنین سپاسگزارم از جان ویلز^۲، بری سافرشتاین^۳، کاترین هندرسون^۴ و ایوان آدلسون^۵ از دانشگاه کالیفرنیا سن دیه گو.

همچنین سپاسگزار حمایت و راهنمایی کارکنان نشر دانشگاه کالیفرنیا هستم. سپاس ویژه نثار نائومی اشنایدر^۶، رز آن وایت^۷، روث ولتا^۸، ویلیام مورفی^۹ و دو می استوبر^{۱۰}.

لذت این پژوهش این بود که من را با اعضا و فرهنگ (در نظر من، غالباً ناآشنای) یک رشته دیگر، یعنی دانش موسیقی قرن هجدهم، در پیوند قرار داد. با اینکه افرادی که در ادامه از آن‌ها نام خواهم برد به هیچ وجه مسئول گفته‌هایم در این کتاب نیستند، مرا از ورطه گمان‌هایی نجات داده‌اند که از دید آن‌ها، غالباً مشخصه مطالعات جامعه‌شناختی موسیقی است. من بیش از آنکه بتوانم در اینجا قدر دانشان باشم مدیون ایشان هستم؛ به ویژه از ویلیام وبر^{۱۱}، مارگارت هود^{۱۲}، اِلِس رادانت لاندن^{۱۳}، دیوید وین جونز^{۱۴} و ایوان بیکر^{۱۵} سپاسگزارم. همچنین سپاسگزارم از ماری سو مورو^{۱۶} و بروس براون^{۱۷}، که در موارد خاصی با ایشان مکاتبه داشتم، و از شرکت کنندگان کنفرانس بین‌المللی موسیقی در اتریش،

1. César Graña	2. John Wills
3. Barry Saferstein	4. Kathryn Henderson
5. Evan Adelson	6. Naomi Schneider
7. Rose Anne White	8. Ruth Velceta
9. William Murphy	10. Do Mi Stauber
11. William Weber	12. Margaret Hood
13. Else Radant Landon	14. David Wyn Jones
15. Evan Baker	16. Mary Sue Morrow
17. Bruce Brown	

قدردانی / نوزده

۱۷۵۰ - ۱۸۰۰ (کاردیف^۱) و سمپوزیوم بتهوون در وین، ۱۷۹۲ - ۱۸۰۳: دوره سبک اول [بتهوون] (در دانشگاه کانکتیکت، استورز^۲). مایلم به ویژه از دکستر ایچ^۳ تشکر کنم که دانشی وسیع از آرشیو مرتبط با حیات موسیقایی وین طی اواخر قرن هجدهم دارد و وقت خویش و [نتایج] پژوهشی که درباره حیات موسیقایی وین طی دهه ۱۷۸۰ در دست اقدام داشت را با گشاده دستی فوق العاده در اختیار من گذاشت. جولیا مور^۴، که پژوهش او (Moore, 1987: n.d.a., n.d.b.) درباره جایگاه اجتماعی - اقتصادی بتهوون و حامیان او با موضوعات مطرح شده در اینجا پیوندی نزدیک دارد، نقش یک دوست، منتقد و همکار را برای من ایفا کرده است. دین من به کار او طی سالیان مختلف بیش از حد تصور است؛ این دین را تقریباً در هر صفحه این کتاب می توان دید.

دانشگاه ولز، کاردیف وقت و حمایت مالی این کار را در قالب پژوهانه دانشگاه از ۱۹۸۹ تا ۱۹۹۱ فراهم آورد.

بسیاری از جامعه شناسان و دانشمندان دیگر بخش هایی از این اثر را خوانده و نظراتی داده اند. در ایالات متحد، سپاس من نثار جودی بالف^۵، پیل دی ماجور^۶، جان کیتسوس^۷ و تئودور ساربین^۸. در بریتانیا، درود من نثار پل اتکینسن^۹، سارا دلامونت^{۱۰}، آن مورکات^{۱۱}، سمینار نظریه انتقادی در کاردیف، سمینار جامعه شناسی در دانشگاه منچستر، اعضای گروه مطالعاتی موسیقی انجمن جامعه شناسی بریتانیا، دانشجویان سازمان بین المللی مطالعات پیشرفته در مدرسه تابستانی جامعه شناسی تفسیری و دوره برگزار شده توسط من در حوزه جامعه شناسی فرهنگ و به

1. Cardiff	2. Connecticut, Storrs
3. Dexter Edge	4. Julia Moore
5. Judy Balfe	6. Paul DiMaggio
7. John Kitsuse	8. Theodore Sarbin
9. Paul Atkinson	10. Sara Delamont
11. Anne Murcott	

بیست / بتهوون و برساخت نبوغ

خصوص همکارم در حوزه جامعه‌شناسی موسیقی، پیت مارتین^۱. درود گرم خود را تقدیم دوست و همکارم در دانشگاه اکستر رابرت ویتکین می‌کنم که پیش‌نویس ماقبل آخر این اثر را خواند و با گشاده‌دستی، کار در دست اقدامش در حوزه جامعه‌شناسی هنر را با من سهیم شد. همکاری او در مراحل پایانی نوشتن این اثر سهم بزرگی در انگیزه و دلگرمی من داشته است.

شوهرم داگلاس تادهوپ^۲ اوقاتی از کار خود را کم کرد و به خواندن و بازخوانی این کتاب پرداخت و در کل به همراه من این کتاب و جلوه‌های متنوع آن را زندگی کرد. این کتاب همان قدر که پروژه من بوده پروژه او نیز بوده است و آن را با عشق و سپاس تقدیم او می‌کنم. بخش‌هایی از این کتاب در موارد زیر نشر یافته بودند و در اینجا (ضمن بازبینی و با جرح و تعدیل) با مجوز ناشران اصلی بازنشر یافته‌اند: بخش‌هایی از فصول دوم و سوم به شکلی اولیه با این عنوان نشر یافته: «حامی‌گری موسیقایی و تغییر اجتماعی در وین دوره بتهوون»^۳ و در اینجا از اساس بازبینی شده است.

بخش‌هایی از فصل ششم با این عنوان نشر یافته است: «بنیان اجتماعی سبک بتهوون»، در *حق الزحمه نی‌انبان‌نواز: علل و پیامدهای حامی‌گری برای هنر*^۴.

بخشی از فصل اول در اصل با این عنوان نشر یافته است: «بتهوون، سنت مرجع وینی و جامعه‌شناسی هویت، ۱۷۹۳ - ۱۸۰۳»^۵.

1. Pete Martin

2. Douglas Tudhope

3. "Musical Patronage and Social Change in Beethoven's Vienna", *American Journal of Sociology*, 97 (September 1991), pp. 310-346.

4. "The Social Basis of Beethoven's Style", in *Paying the Piper: Causes and Consequences of Art Patronage*, edited by J. Balfe, Urbana: University of Illinois Press, 1993.

5. "Beethoven, the Viennese Canon and the Sociology of Identity, 1793-1803", *Beethoven Forum*, 2 (1993), pp. 29-54.

فصل نهم: پتهوون و منابع اقتدار فرهنگی

۱. ریس، که کنت براون او را استخدام کرده بود، قطعات پتهوون را برای به قول ریس، «گروهی از پیروان متعصب پتهوون» اجرا کرد.
۲. نیز ← اظهار نظر توماشک دربارهٔ سپیریانی پاتر^۱ (یکی از هواداران پتهوون): «اگر پتهوون جای قلم و دوات خود را روی تکه‌ای کاغذ موسیقی [هم] خالی می‌کرد، شما آن را تحسین می‌کردید!» (Thayer and Forbes, 1967, vol. 1: 210)
۳. این نگرش بعدها در نیمهٔ اول قرن نوزدهم در وین تغییر پیدا کرد؛ زمانی که ذائقهٔ افراد نسبت به اشکال «سبک‌تر» و آشکارا مردم‌پسندتر موسیقی تقویت شده بود.
۴. تا حدود ۱۸۱۶ علاقه‌مندان موسیقی آشکارا مردم‌پسندتر و تجاری‌تر، والس و سبک چیره‌دستانه، باعث شده بودند که علاقه به موسیقی «جدی» و فاضل‌مآبانه در وین تحت‌الشعاع ایشان قرار بگیرد (← Hanson, 1985). نکتهٔ مهم این است که سنت مرجع موسیقایی هایدن، موتسارت و پتهوون برای اولین بار به مثابه *ایدئولوژی* در وین صورت‌بندی شد. البته متعاقب آن، ائتلافی از اشراف و اعضای قشر بالایی طبقات متوسط از این سنت به منزلهٔ یک منبع استفاده می‌کردند. این ائتلاف این سنت را به مثابه محملی برای تقویم نخبگانی جدید، تشریح و بازنگری کردند (این فرایندها را ویلیام وبر (W. Weber, 1986) و پل دی‌ماجو (DiMaggio, 1982) توصیف کرده‌اند).
۵. اولین شرح و بسط این الگو در لندن و به دست مؤسسان انجمن فیلارمونیک لندن انجام شد که اعضای قشر بالایی طبقات متوسط بودند (در این انجمن، موسیقی پتهوون را دوست، شاگرد و هوادارش یعنی فردیناند ریس، که در ۱۸۱۳ به لندن مهاجرت کرده بود، به مخاطبان معرفی می‌کرد). این سنت را بعدها هکتور برلیوز^۲ و فرانتس لیست^۳ در پاریس اقتباس و بازتدوین کردند.

1. Cipriani Potter
3. Franz Liszt

2. Hector Berlioz

تصویر متداول بتهوون یعنی تصویر مردی متکبر، چهره درهم کشیده، و ژولیده موی مجسم شده در بی شمار پرتره و مجسمه از اوایل قرن بیستم تا کنون، شمایل‌نگاری معروف این نایغه بوده است. بتهسوون نایغه بالیده در فرهنگ غربی است، و تاریخ نحوه تکوین شهرت او برای جامعه‌شناسان، روانشناسان اجتماعی و تاریخدانان فرهنگی موضوع تحقیق است.

نویسنده کتابی که در دست دارید بدین موضوعات پرداخته است: چرایی و چگونگی تکوین شهرت و آوازه عالمگیر بتهوون و نتایج آن. او در وهله نخست زمینه‌های اجتماعی پرآوازه شدن نایغه را کاویده است، و از این روی شرح او را نوعی تاریخ فوم‌نگارانه می‌توان دانست. سپس، و ضمن این تحقیقات، نحوه ساخت‌یابی موسیقی در شهر وین هم مستند شده است؛ آن هم درست وقتی که این ساخت‌یابی همزمان با رشد حیثیت بتهوون و با میانجی آن روی می‌دهد. کتاب بازگویی تاریخ موقیعت بتهوون به شسکلی که در واقعیت رخ نموده است. به عبارتی بسهمی می‌کند تا بیند بین بلندمرتگی بتهسوون و مفصل‌بندی مفهوم آهنگسازان اسناد در وین اوایل قرن نوزده چه پیوندی وجود دارد.

انتشارات علمی و فرهنگی

ISBN: 978-622-277-003-7

9 786227 70037